

پودمان ۵

کاربرد سرامیک‌ها در محیط زیست

انرژی و کنترل آلودگی

جایگزین و تمیز دارند و باعث افزایش بازده روش‌های تولید انرژی و کاهش آلودگی محیط زیست می‌شوند.

رشد روزافزون جمعیت و صنعتی شدن شهرها منجر به افزایش مصرف انرژی و آلوده شدن محیط زیست شده است. سرامیک‌ها نقش مهمی در تأمین انرژی‌های

نقش سرامیک‌ها در حفظ انرژی

زمان اپک میزان نفت صادراتی خود را محدود کرد. با تحریم نفت، کشورهای صنعتی با مسائل متعددی روبه‌رو شدند. از سوی دیگر قیمت محصولات ساخته شده از نفت مانند گازوئیل که در منازل کاربرد داشت نیز افزایش یافت. در نتیجه فعالیت و تلاش‌های متعددی برای تأمین انرژی از منابعی نظیر باد، آب، منابع ژئوترمال (آب گرم حاصل از فعالیت‌های آتشفشانی)، گیاهان و نور خورشید مورد توجه قرار گرفت. در این برنامه‌ها سرامیک‌ها و شیشه‌ها نقش کارسازی داشتند.

بشر در قرون گذشته به‌ویژه از زمان اختراع خودرو منابع انرژی طبیعی مانند زغال‌سنگ و نفت را بیش از حد اتلاف کرده است. زغال‌سنگ و نفت منابع تجدیدناپذیر هستند، بنابراین باید جایگزینی برای آنها در نظر گرفته شود و همچنین از اتلاف آنها جلوگیری شود. از سال ۱۹۷۰ تلاش‌های زیادی برای حفظ انرژی انجام شده است. مهم‌ترین رخداد تاریخی که توجه همگان را به خود جلب کرد، تحریم نفت توسط سازمان کشورهای صادرکننده نفت (اپک) در دهه ۱۹۷۰ میلادی بود. در آن

عیاق کاری با الیاف شیشه‌ای

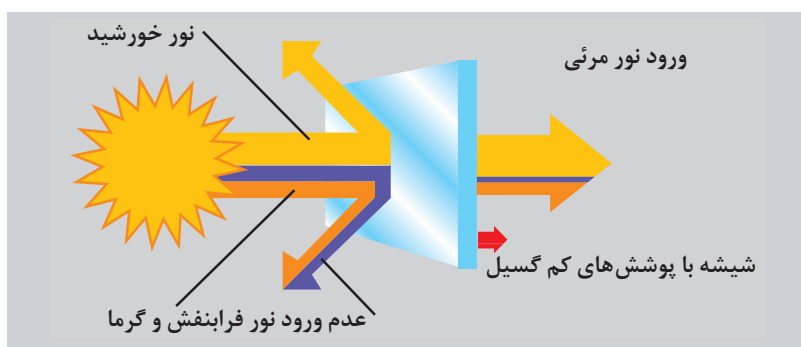
شکل ۱- الیاف شیشه‌ای

یکی از مهم‌ترین برنامه‌ها در زمینه حفظ انرژی ابداع عیاق‌های حرارتی ساخته شده از الیاف شیشه‌ای است که برای حفظ انرژی در دیوارها، سقف‌ها و ساختمان‌ها به کار رفته است. این عیاق‌ها در سال‌های ۱۹۳۱ تا ۱۹۳۷ میلادی ساخته شده‌اند. الیاف شیشه‌ای رشته‌های نازک از جنس شیشه (پشمک مانند) با تخلخل‌های زیاد هستند و هوای داخل تخلخل‌ها مانع انتقال حرارت می‌شود. برای ساخت این الیاف، مذاب شیشه از انتهای محفظه‌ای با تعداد زیاد سوراخ ریز خارج می‌شود و حالت رشته‌ای دارد. پس از دمیدن هوا و بخار پرفشار به آنها تبدیل به الیاف نازک شیشه‌ای می‌گردند. (در طی این فرایند از گلوله شیشه‌ای که در حدود ۱/۵ سانتی متر قطر دارد، الیافی به طول ۱۵۰ کیلومتر نیز تولید شده است).

شیشه‌های دوجداره و پوشش‌های بازتابنده

که در بین دو جداره هوای ساکن قرار دارد. همچنین روش دیگری که برای کاهش اتلاف حرارت از پنجره پیشنهاد شده، پوشاندن شیشه پنجره با یک لایه بسیار نازک از یک فلز بازتابنده است.

الیاف شیشه‌ای برای کاربرد در دیوارها و ساختمان‌ها بسیار مناسب بوده، اما کدر هستند و نمی‌توانند برای عایق‌بندی پنجره‌ها به کار برده شوند. برای کاهش اتلاف حرارت از پنجره‌ها، شیشه‌های دوجداره ابداع شدند

شکل ۲- عملکرد شیشه‌هایی با پوششی از یک لایه نازک فلزی در جلوگیری از اتلاف انرژی

در مورد عملکرد شیشه‌های با پوشش فلز بازتابنده تحقیق کنید و در کلاس ارائه دهید.

لامپ‌های با بازده بالا

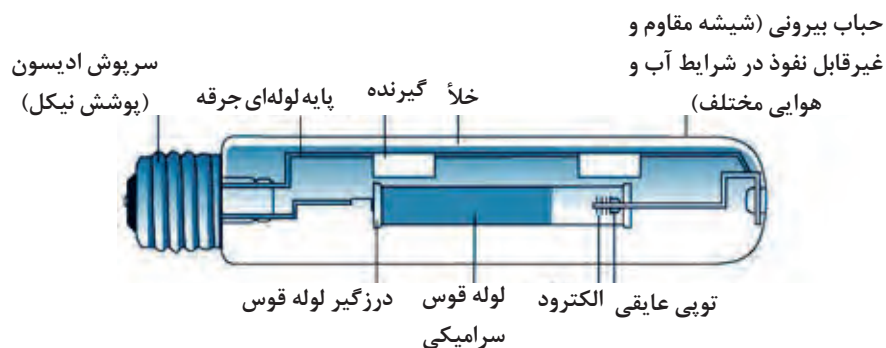
لامپ فلورسنت است که بازده و طول عمر بیشتری نسبت به لامپ‌های التهایبی دارد. همچنین لامپ‌های بخار سدیمی پر فشار که در دهه ۱۹۶۰ میلادی ابداع شدند، بازده بیشتری را نیز ایجاد می‌کنند. این لامپ‌ها نور طلایی یا زرد داشته و برای روشن کردن خیابان‌ها از آنها استفاده می‌شود. یک لامپ سدیمی با ۱۴۰ لومن^۱ روشنایی تولید می‌کند، در حالی که لامپ‌های تنگستن فقط ۱۵ لومن روشنایی دارند. در شکل ۳ اجزای لامپ سدیمی نشان داده شده است. جزء کلیدی در یک لامپ سدیمی، یک لوله قوس الکتریکی نازک از جنس آلومینا است که بخار سدیم و جیوه با فشار بالا در آن نگهداری می‌شود.

لامپ‌ها جزء محصولات پرمصرف هستند که برق بسیار زیادی را مصرف می‌کنند. خوشبختانه نوآوری‌های جدید با استفاده از سرمایه‌ها بازده این لامپ‌ها را افزایش داده است.

اولین لامپ تجاری، لامپ التهایبی توماس ادیسون بود که از یک رشته تنگستن که در یک حباب شیشه‌ای بدون هوا قرار دارد تشکیل شده است. تنگستن از فلزاتی است که در اثر عبور جریان الکتریسیته حرارت زیادی ایجاد می‌کند و این حرارت باعث روشنایی لامپ می‌شود.

لامپ التهایبی بازده بالایی ندارد و رشته تنگستن پس از مدتی می‌سوزد. لامپی که جایگزین این لامپ‌ها شده

۱- واحد اندازه‌گیری مقدار نور یک منبع نوری است.

شکل ۳- اجزای لامپ سدیمی

ویژگی‌های آلومینا برای کاربرد در لامپ‌های سدیمی را مشخص کنید.

کنجکاوی

شیشه سیلیسی قرار می‌گیرد. محققان در حال بررسی لوله‌های قوس آلومینایی مناسب برای لامپ هالوژنی هستند که بازده و طول عمر بیشتری داشته باشند. یک نمونه لامپ هالیدی در شکل ۴ نشان داده شده است.

تنها مسئله موجود در مورد لامپ‌های سدیمی تفاوت رنگ اجسام در زیر نور لامپ سدیم با نور روز است. برای رفع این مسئله لامپ‌های هالوژنی ابداع شده‌اند. بخار هالید فلزی در این لامپ‌ها در یک لوله قوسی شکل از جنس

شکل ۴- یک لامپ هالیدی

چرا بخار هالید فلزی در یک لوله قوسی شکل از جنس سرامیکی قرار می‌گیرد؟

کنجکاوی

در جدول زیر انواع لامپ‌ها از جنبه‌های گوناگون مقایسه شده است.

جدول ۱- خصوصیات مهم لامپ‌های الکتریکی

ردیف	نوع لامپ	شار نوری (لومن)	افت لومن (درصد از لومن اولیه)	متوسط طول عمر (ساعت)	حداکثر بهره نوری (لومن بر وات)
۱	رشته‌ای معمولی	۱۰ تا ۵۰۰۰۰	۱۵ تا ۴۰	۱۰۰۰	۱۰
۲	رشته‌ای هالوژن	۳۰۰ تا ۴۰۰۰۰	۸ تا ۱۵	۱۰۰۰	۱۵
۳	فلورسنت	۹۰۰ تا ۱۲۰۰۰	۸ تا ۲۵	۷۰۰۰	۴۰
۴	بخار جیوه	۱۲۰۰ تا ۶۰۰۰۰	۳۵ تا ۴۰	۳۰۰۰	۶۰
۵	هالید فلزی	۴۰۰۰ تا ۱۶۰۰۰۰	۳۰ تا ۴۵	۳۰۰۰	۶۰
۶	بخار سدیم پرفشار	۲۰۰۰ تا ۵۰۰۰۰	۲۵ تا ۳۵	۵۰۰۰	۷۰
۷	بخار سدیم کم‌فشار	۱۸۰۰ تا ۳۵۰۰۰	۲۰ تا ۳۵	۴۰۰۰	۸۰

خودروهای دارای مصرف سوخت کم

۱. محفظه حسگر ۲. لوله محافظ سرامیکی ۳. سیم رابط ۴. لوله محافظ شیاردار ۵. لایه سرامیکی فعال حسگر ۶. اتصال ۷. درپوش محافظ ۸. عنصر گرم کن ۹. اتصالات موجودار برای عنصر گرم کن ۱۰. واشر فنری.

شکل ۵- اجزای حسگر اکسیژن

بیشتر نفت وارداتی کشورها در پالایشگاه‌های بزرگ فراوری می‌شود تا به بنزین و گازوئیل مورد نیاز برای خودروها تبدیل شود. میزان مصرف سوخت خودروها در ۲۵ سال گذشته کاهش چشمگیری داشته است. بخشی از این کاهش با توسعه و تولید خودروهای سبک وزن که مصرف سوخت کمتری دارند، تحقق یافته است. جایگزین کردن آلیاژهای فلزی سنگین با کامپوزیت‌های تقویت شده با سرامیک‌ها منجر به کاهش شدید وزن خودروها شده است. همچنین روی کارآمدن حسگرهای اکسیژن و سامانه‌های کنترل الکترونیکی در موتور خودرو نیز تأثیر بسزایی در کاهش مصرف سوخت داشته است. در شکل ۵ حسگر اکسیژن و اجزای آن نشان داده شده است.

فندک‌های سرامیکی

معادل ۷۰۰۰۰ متر مکعب گاز طبیعی است را تلف می‌کنند. به منظور جلوگیری از این اتلاف، فندک‌های سرامیکی طراحی و ابداع شدند که منجر به صرفه‌جویی عظیمی در مصرف گاز طبیعی شده‌اند. این فندک‌ها از ترکیب سرامیکی به نام سیلیسیم کاربید تشکیل شده است. هنگامی که فندک روشن می‌شود، جریان از سیلیسیم کاربید عبور می‌کند و در چند ثانیه به قدری گرم می‌شود که با این گرما می‌توان گاز طبیعی را روشن کرد.

گاز طبیعی منبع انرژی مهم دیگری است که ترکیب آن متان است و از چاه‌های نفت به دست می‌آید. بسیاری از وسایل گرمایشی نظیر اجاق‌های خانگی با گاز طبیعی روشن می‌شوند. تا اوایل دهه ۱۹۷۰ میلادی، در وسایلی که با این سوخت کار می‌کردند از شمعک استفاده می‌شد. شمعک شعله کوچکی است که دائماً می‌سوزد تا برای روشن کردن دستگاه مجبور به استفاده از کبریت نباشیم. براساس بررسی‌های صورت گرفته شمعک‌ها در حدود ۳۵ تا ۴۰٪ گاز طبیعی خانه‌ها که

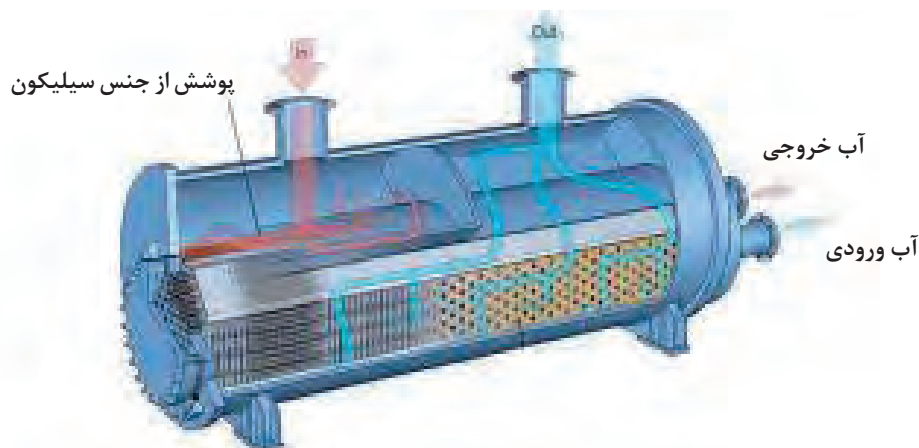

شکل ۶- اجزای سرامیکی در فندک‌ها

سرامیک‌های مورد استفاده در صرفه‌جویی انرژی صنعتی

مبدل حرارتی

بیشتر فرایندهای صنعتی حداقل در یک مرحله نیاز به دمای بالا دارند و بازده بالا در این فرایندها دارای اهمیت است. مبدل‌های حرارتی و استفاده از حرارت اتلافی برای پیش‌گرم کردن هوای مورد نیاز در فرایند از جمله راهکارهایی است که برای جلوگیری از اتلاف حرارت تولیدی پیشنهاد شده است. بیشتر این مبدل‌های حرارتی از لوله‌هایی از جنس سیلیسیم کاربید ساخته شده‌اند تا گرمای فرایند با کمترین اتلاف در داخل آنها جریان یابد. سپس هوای سرد مورد نیاز برای فرایند از داخل این لوله‌ها عبور داده می‌شود تا گرم شود. ممکن است مجاری عبور هوا هم جهت نباشند و هوای گرم از یک جهت و هوای سرد از جهت عمود بر آن عبور کند؛ در این حالت مبدل حرارتی با جریان عمودی به کار می‌رود که پتانسیل زیادی برای کاربرد در صنایع کوچک و موتورهای توربین‌گازی دارد.

شکل ۷- اجزای مبدل حرارتی

یک نوع از مبدل‌های حرارتی، ساختار لانه زنبوری دارند که در تصویر مقابل نشان داده شده است؛ درباره نحوه عملکرد این مبدل‌ها تحقیق کنید.

تحقیق کنید

مشعل‌های تابشی

حوزه صنعتی دیگری که سرامیک‌ها برای صرفه‌جویی در انرژی در آن کاربرد دارند، در زمینه حرارت‌دهی تابشی با استفاده از مشعل است. این مشعل‌ها آلودگی بسیار کمی دارند و برای خشک کردن رنگ، شکل دادن شیشه خودرو و گرم کردن هوا در صنایع گوناگون به کار می‌روند. به منظور افزایش بازده این مشعل‌ها، یک توری کامپوزیتی از جنس سیلیسیم کاربرد در سطح آنها قرار می‌گیرد. این توری باعث می‌شود که انتقال حرارت تابشی از مشعل تقریباً دو برابر شود.

شکل ۸- مشعل تابشی

سرامیک‌ها و منابع انرژی تجدید پذیر

انرژی باد و آب

هستند. در هر دوی این فناوری‌ها از سرامیک‌های الکتریکی به ویژه نارسا‌های الکتریکی استفاده می‌شود؛ همچنین پره‌آسیاب‌های بادی از کامپوزیت‌های حاوی الیاف سرامیکی ساخته می‌شوند. قطعاتی که در این روش تولید انرژی به کار می‌روند با سرعت زیادی می‌چرخند، بنابراین از سرامیک‌های مقاوم در برابر سایش، به ویژه ساچمه‌های سیلیسیم نیتريد استفاده می‌شود.

سوزاندن نفت و زغال‌سنگ باعث مصرف منابع طبیعی می‌شود که تشکیل آنها چندین میلیون سال به طول انجامیده است و این منابع تجدیدناپذیر هستند، بنابراین باید منابع تجدیدپذیر جایگزین آنها شوند. آسیاب‌های بادی و سدهای هیدروالکتریک دو منبع انرژی تجدیدپذیر هستند که سالیان زیادی مورد استفاده قرار گرفته‌اند. سرامیک‌ها در این دو فناوری نیز دارای اهمیت خاصی

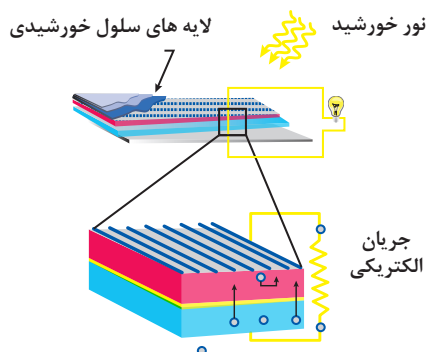

شکل ۹- توربین‌های بادی با طراحی‌های مختلف

انرژی خورشید

نور خورشید منبع انرژی مهمی است که برای تولید انرژی‌های نو مورد توجه قرار دارد. راه‌های زیادی برای استفاده از انرژی خورشید وجود دارد. از جمله این روش‌ها، متمرکز کردن نور خورشید توسط آینه‌ها است که با این روش می‌توان حرارت مورد نیاز برای راه‌اندازی یک توربین را فراهم کرد.

روش دیگر تولید الکتریسیته با پیل‌های فوتو-ولتایی است که به نام پیل خورشیدی معروف هستند. پیل‌های خورشیدی از نیم‌رسانای سیلیسیم (همان ماده‌ای که برای ساخت تراشه‌های الکترونیکی مورد استفاده قرار می‌گیرد) ساخته می‌شوند. بنابراین پیل خورشیدی می‌تواند با تابش نور خورشید بدون هزینه و آلودگی، الکتریسیته تولید کند. در حال حاضر تلاش‌های زیادی برای گسترش این نوع انرژی صورت گرفته است.

شکل ۱۰- تولید انرژی در سلول‌های خورشیدی

پیل‌های خورشیدی به دلایل زیر هنوز گسترش زیادی نیافته‌اند:

- ۱- گران هستند.
- ۲- بازده بالایی ندارند (به تعداد زیادی از آنها نیاز است تا برق مصرفی یک خانه تأمین شود).
- ۳- فقط هنگامی که خورشید در آسمان است کار می‌کنند.
- ۴- جریان الکتریسیته مستقیم ایجاد می‌کنند، درحالی که برای روشن کردن لوازم الکتریکی خانه‌ها به جریان متناوب نیاز است.

بررسی کنید چگونه می‌توان جریان الکتریسیته مستقیم را به متناوب تبدیل کرد؟

کنجکاوی

انرژی حاصل از گیاهان

درختان، سبزه‌ها و ساقه‌های ذرت می‌توانند منبع مهم انرژی باشند. یکی از روش‌هایی که برای تولید انرژی از گیاهان پیشنهاد شده شامل تبدیل انرژی ناشی از سوزاندن گیاهان به انرژی الکتریکی است و راه دیگر تبدیل انرژی شیمیایی گیاهان به سوخت‌های مایع مانند الکل یا سوخت‌های گازی مانند متان است. سرامیک‌ها در هر دوی این روش‌ها برای کنترل و حفظ انرژی تولید شده کاربرد دارند.

چه ویژگی از سرامیک‌ها برای کاربرد در این روش مورد توجه است؟

کنجکاوی

برق حاصل از سوخت‌های فسیلی تجدید ناپذیر

سرامیک‌ها برای کنترل آلودگی نیز از اهمیت زیادی برخوردار هستند. برای مثال می‌توان به پارچه‌های سرامیکی که غبار و خاکستر نسوخته را از گازهای گرم اتلافی پیش از خارج شدن از دودکش کارخانجات جدا می‌کنند، اشاره کرد.

هنگامی که نیروگاه سیکل ترکیبی کار می‌کند، زغال سنگ پودر شده با هوا مخلوط شده و در یک کوره بزرگ سوزانده می‌شود. این فرایند گازهای داغی (عمدتاً هوا) را ایجاد می‌کند که باعث چرخش سریع پره‌های توربین و حرکت ژنراتور می‌شود. همچنین گازهای داغ که از توربین خارج می‌شوند از لوله‌های مبدل حرارتی که در میان آنها آب جریان دارد، عبور داده می‌شوند؛ با انتقال انرژی گرمایی آب می‌جوشد و بخار پرفشاری را ایجاد می‌کند که از یک توربین بخار عبور کرده و الکتریسیته بیشتری تولید می‌کند.

مشکل این سامانه‌ها آن است که زغال سنگ ناخالصی‌های زیادی دارد که به خوبی نمی‌سوزد و تولید خاکستر می‌کند. ورود خاکستر به داخل موتور باعث خوردگی و سایش زیادی می‌شود و مانع از عملکرد مناسب توربین‌ها می‌شوند. برای جلوگیری از ورود خاکستر به درون توربین، فیلترهای سرامیکی به کار برده می‌شود. در شکل ۱۱ چند نمونه فیلتر سرامیکی نشان داده شده است.

شکل ۱۱- چند نمونه فیلتر سرامیکی

انرژی هسته‌ای

سرامیک‌ها در صنعت انرژی هسته‌ای نیز کاربرد دارند که شامل قرص سوختی، میله کنترل و دفع زباله‌های رادیواکتیو است. سوخت مورد استفاده در رآکتورهای سنتی عمدتاً از جنس اورانیوم اکسید که یک نوع سرامیک است، می‌باشد. واکنش هسته‌ای قرص‌های سوخت اورانیوم اکسید، گرما ایجاد می‌کند که این گرما به آب منتقل می‌شود و به وسیله ژنراتورهای بخار به الکتریسیته تبدیل می‌شود. رآکتورهای جدیدتر که رآکتور سریع نامیده می‌شوند، از سوخت پرنرژی‌تری که مخلوطی از اورانیوم اکسید و پلوتونیوم اکسید است استفاده می‌کنند و گرما را به طور مؤثرتر و ایمن‌تری به یک فلز مذاب منتقل می‌کنند.

شکل ۱۲- اکسید اورانیوم

یک قرص اورانیوم اکسید با قطری حدود ۱ سانتی‌متر و طول ۱/۲۵ سانتی‌متر دارای انرژی معادل انرژی ۱ تن زغال‌سنگ، ۵۶۷ لیتر نفت یا ۶۳۷ متر مکعب گاز طبیعی است. قرص‌های سوخت رآکتورهای هسته‌ای در میله‌هایی به طول ۳/۵ متر نگه‌داری می‌شوند. یک رآکتور معمولاً بیش از ۱۵۰۰۰ میله سوخت دارد و می‌تواند الکتریسیته مورد نیاز ۳۵۰۰۰۰ خانه که فقط از انرژی برق استفاده می‌کنند را تأمین کند.

بیشتر بدانیم

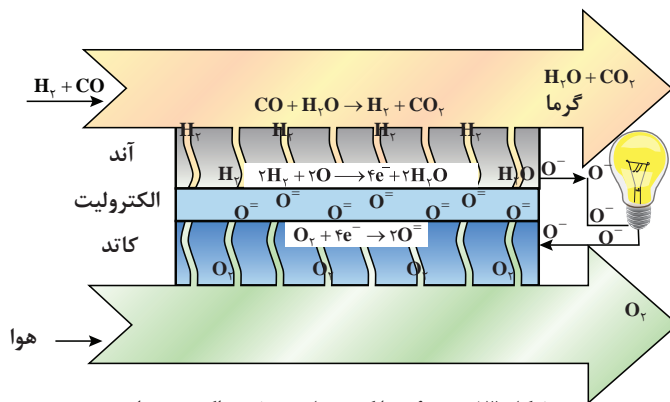
اختلاط پسماندهای رادیواکتیو با پودرهای سرامیکی و تبدیل آنها به شیشه یا سرامیک‌های بسیار پایدار طراحی کرده‌اند. ذوب پسماندهای رادیواکتیو و تبدیل آنها به شیشه یا سرامیک‌ها، احتمال نشت پسماندهای هسته‌ای به محیط اطراف را به حداقل می‌رساند.

مهم‌ترین کاربرد سرامیک‌ها در صنعت هسته‌ای در دفن زباله‌های هسته‌ای رادیواکتیو است. ورود زباله‌های رادیواکتیو به داخل هوا یا آب‌های زیرزمینی آسیب‌های زیادی را ایجاد می‌کند. مهندسين سرامیک برای جلوگیری از ورود تشعشعات این زباله‌ها راه‌هایی برای

سرامیک‌های مورد استفاده در پیل‌های سوختی

پیل‌های سوختی انواع گوناگونی دارند که مهم‌ترین آنها برای صنعت سرامیک، پیل سوختی اکسید جامد (SOFC) است. این پیل مشابه حسگر اکسیژن زیرکونیایی عمل می‌کند که در اثر اختلاف غلظت اکسیژن در داخل و خارج حسگر اکسیژنی یک ولتاژ ایجاد می‌شود. در SOFC هوا در یک طرف زیرکونیا و در طرف دیگر سوختی مانند گاز طبیعی یا هیدروژن قرار می‌گیرد. اکسیژن موجود در هوا از زیرکونیا عبور کرده و با سوخت واکنش می‌دهد و در اثر انجام واکنش شیمیایی الکتریسیته ایجاد می‌شود. در اثر انجام واکنش شیمیایی بین سوخت و اکسیژن، گرما نیز تولید می‌شود و پیل سوختی را در دمای کاری مناسب و بهینه نگه می‌دارد.

نیروگاه‌های زغال‌سنگی و نفتی بازده بالایی ندارند و بیشتر این نیروگاه‌ها فقط می‌توانند حدوداً ۳۲ تا ۳۵ درصد انرژی ذخیره شده در سوخت را به انرژی الکتریکی تبدیل کنند. پیل‌های سوختی جایگزین مناسبی برای این نیروگاه‌ها هستند. در پیل‌های سوختی به جای سوزاندن سوخت از واکنش‌های شیمیایی برای ایجاد الکتریسیته استفاده می‌شود. یک پیل سوختی می‌تواند به طور مستقیم حدود ۶۰ درصد انرژی سوخت را به الکتریسیته تبدیل کند و هم زمان گرمای مناسبی برای گرم کردن خانه‌ها و یا تولید الکتریسیته اضافی فراهم کند. مزیت دیگر پیل‌های سوختی این است که آلودگی بسیار کمتری نسبت به فرایندهای سوزاندن سوخت ایجاد می‌کنند.

اگر به جای هوا، گاز هیدروژن یا گاز طبیعی مثل متان به کار رود علاوه بر الکتریسیته چه محصولاتی تولید خواهد شد؟

کنجکاوی

هم اکنون پیل‌های سوختی در چه وسایلی کاربرد دارند؟

نقش سرامیک‌ها در کنترل آلودگی

شمعک موتورهای حرارتی دما بالا و پیل‌های سوختی همگی به کاهش آلودگی کمک می‌کنند. سرامیک‌ها علاوه بر موارد ذکر شده در حوزه‌های دیگری مانند سوزاندن زباله‌ها، کنترل آب و فاضلاب و حتی نظافت لکه‌های نفتی در دریاها نیز مورد استفاده قرار می‌گیرند. همچنین از فیلترهای سرامیکی در آگزوز خودروها و غبارگیری صنعتی استفاده می‌شود.

تاکنون برخی از کاربردهای سرامیک‌ها در کنترل آلودگی مورد بررسی قرار گرفت. و در مورد کاربرد سرامیک‌ها در فیلترهای نیروگاه‌های زغال‌سنگی و حبس زباله‌های هسته‌ای بحث شد. در ضمن نقش سرامیک‌ها در دستگاه‌ها و روش‌های حفظ انرژی یا تولید انرژی با بازده بالا نیز مورد بررسی قرار گرفت. لامپ‌های با بازده بالا، مبدل‌های حرارتی سرامیکی، فندک‌های جایگزین

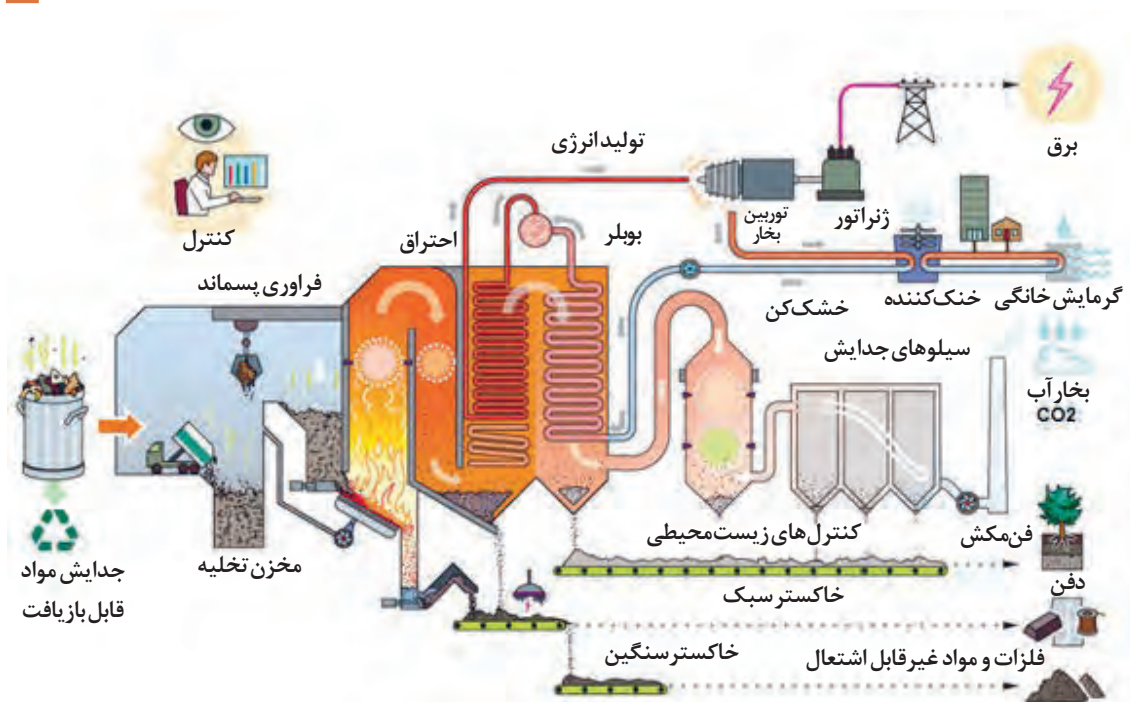
سوزاندن زباله‌ها و مواد شیمیایی خطرناک

سرامیک‌ها آسترکاری می‌شوند. همچنین سرامیک‌ها در زدودن ذرات خاکستر از هوایی که از زباله‌سوزها خارج می‌شود نیز نقش دارند. بسیاری از مواد شیمیایی مضر و نیز سلاح‌های شیمیایی نظامی به قدری خطرناک هستند که نمی‌توان آنها را دفن کرد یا در زباله‌سوزهای معمولی سوزاند. این مواد در زباله‌سوزهای ویژه‌ای سوزانده می‌شوند تا به موادی بی‌خطر تبدیل شوند که معمولاً جنس زباله‌سوزها سرامیکی است.

یکی از مسائلی که محیط زیست را تهدید می‌کند انباشته شدن زباله‌ها است. از جمله فناوری‌هایی که در سال‌های اخیر در این زمینه انجام شده سوزاندن زباله‌های شهری است. در ابتدا زباله‌ها به مراکز دفن زباله حمل شده و سپس به کارخانه‌های صنعتی منتقل می‌شوند. در آنجا ماشین‌های خودکار، مواد قابل بازیافت را جدا می‌کنند و بقیه را در کوره‌های بزرگ می‌سوزانند و حرارت ایجاد شده برای تولید الکتریسیته استفاده می‌شود. به منظور جلوگیری از انتقال و اتلاف حرارت، زباله‌سوزها با

شکل ۱۴- تفکیک زباله

شکل ۱۵- فرایند زباله سوز شهری

آب و فاضلاب

بیشتر فرایندهای صنعتی به آب نیاز دارند و آب‌های مصرفی برای آنها اغلب در حین فرایند به اسیدها، بازها و مواد شیمیایی حل شده و ذرات جامد آغشته می‌شوند و باید قبل از استفاده مجدد یا بازگشت به محیط زیست تصفیه شوند. کانال‌های انتقال آب آلوده و مخازنی که آب در آنها مورد عملیات پاکسازی قرار می‌گیرد، اغلب آسترهایی از جنس سرامیک‌ها دارند. همچنین آب‌های آلوده از فیلترهای سرامیکی عبور داده می‌شود تا ذرات ناخواسته از آن جدا شود. همچنین برای ایجاد واکنش‌های پاک‌سازی آب‌ها، گازهای داغی از میان سرامیک‌های متخلخل داخل آب دمیده می‌شود.

به نظر شما چرا باید لوله‌های انتقال آب‌های آلوده که اغلب جنس فلزی یا پلاستیکی دارند، با سرامیک‌ها آسترکاری شوند؟

کنجکاوی

مهار لکه‌های نفتی

یکی از شگفت‌انگیزترین کاربردهای سرامیک‌ها، مهار لکه‌های نفتی نیست کرده از تانکرهای دریایی است. دانشمندان به این نتیجه رسیدند که آلودگی حاصل از سوزاندن، ضرر بسیار کمتری نسبت به پخش شدن نفت از دریا و رسیدن به خشکی دارد. برای مهار لکه‌های نفتی آن را با یک ساختار شناور به نام بوم محاصره می‌کنند و سپس سوزانده می‌شوند.

در ابتدا بوم‌هایی از جنس فولاد مطرح شدند که بسیار سنگین و گران بود. اما سپس بوم سرامیکی به نام بوم آتشین

شکل ۱۶- مهار لکه نفتی با بوم آتشین

ابداع شد. این بوم از شناورهایی تشکیل شده که به راحتی می توان آنها را با یک قایق به دور از لکه نفتی یدک کرد. شناورها دو بخش داخلی و خارجی دارند. بخش داخلی از یک سرامیک متخلخل شناور با لایه‌هایی از تورهای فولادی مقاوم در برابر خوردگی و یک پارچه سرامیکی دما بالا تشکیل شده و لایه خارجی (دامن بوم آتشین) از جنس پلاستیکی به نام پلی‌وینیل کلرید است. پس از احاطه شدن لکه نفتی توسط بوم آتشین لکه آتش زده می‌شود.

آسیب‌های زیست‌محیطی ناشی از نشت نفت به دریا را بررسی کنید.

تحقیق کنید

نمره	شاخص تحقق	نتایج مورد انتظار	استاندارد عملکرد (کیفیت)	تکالیف عملکردی (واحدهای یادگیری)	عنوان پودمان
۳	انتخاب، تحلیل و به‌کارگیری مواد سرامیکی سازگار با محیط‌زیست	بالاتر از حد انتظار	انتخاب مواد و به‌کارگیری مواد سرامیکی سازگار با محیط‌زیست	تحلیل کاربرد سرامیک‌ها در محیط‌زیست	پودمان ۵: کاربرد سرامیک‌ها در محیط‌زیست
۲	انتخاب و تحلیل مواد سرامیکی سازگار با محیط‌زیست	در حد انتظار			
۱	انتخاب مواد سرامیکی سازگار با محیط‌زیست	پایین‌تر از حد انتظار			
			نمره مستمر از ۵		
			نمره شایستگی پودمان		
			نمره پودمان از ۲۰		

فهرست منابع و مراجع

- ۱- برنامه درسی رشته سرامیک، دفتر تألیف کتاب‌های درسی فنی و حرفه‌ای و کار دانش، ۱۳۹۳
- ۲- تویسرکانی، حسین، زمستان ۱۳۸۰، اصول علم مواد، چاپ دوم، اصفهان، دانشگاه صنعتی اصفهان، مرکز نشر

3- Richerson, David. 1944. The magic of ceramics.

بهنر آموزان محترم، هنرجویان عزیز و اولیای آنان می‌توانند نظریه‌های اصلاحی خود را درباره‌ی مطالب این کتاب از طریق نامه
بر نشانی تهران - صندوق پستی ۴۸۷۴ / ۱۵۸۷۵ - گروه درسی مربوط و یا پیام نگار tvoccd@roshd.ir ارسال نمایند.

وب‌گاه: www.tvoccd.medu.ir

دفترتالیف کتاب‌های درسی فنی و حرفه‌ای و کار دانش